

Verouderde auteursrechtelijke privileges bij beslag en faillissement

Dick van Engelen¹

Auteursrechten die toebehoren aan de maker – de originaire rechthebbende – zijn niet vatbaar voor beslag en blijven buiten schot bij faillissement. Dat is het systeem dat art. 2(3) van de Auteurswet ('Aw') en art. 21 Faillissementswet ('Fw') sinds 1912 (of eigenlijk al 1881) kennen. Het toenemend aantal faillissementen van de laatste jaren heeft de aandacht op deze vermogensrechtelijke 'status aparte' voor het auteursrecht gevestigd en duidelijk gemaakt dat dit een onhoudbare situatie is. Het economisch belang van auteursrechten is met de opkomst van Informatietijdperk en de media- en ICT-sector, enorm toegenomen en niet meer vergelijkbaar met het wereldbeeld van 1912. In het op 18 juni 2012 ingediende voorstel voor de 'Wet auteurscontractenrecht' is nu voorzien dat deze auteursrechtelijke privileges niet meer gaan gelden voor auteursrechten van werkgevers en rechtspersonen.² Dat is een stap vooruit, maar die stap is niet groot genoeg. Nu de aanpak van faillissementsfraude en de bescherming van crediteuren door de minister ook hoog op de agenda is geplaatst,³ is afschaffing van deze beslag- en faillissementsexceptie voor het auteursrecht op zijn plaats.

De auteursrechtelijke beslagexceptie

Art. 2 Aw luidt: *Het auteursrecht, hetwelk toekomt aan den maker van het werk, zoomede, na het overlijden des makers, het auteursrecht op niet openbaar gemaakte werken, hetwelk toekomt aan dengene, die het als erfgenaam of legataris van den maker verkregen heeft, is niet vatbaar voor beslag.*

Het gaat hier ten eerste om auteursrechten die aan de maker – ofwel de auteur zelf – toebehoren. Hiermee wordt een uitzondering gemaakt op een oud vermogensrechtelijk dogma dat een schuldeiser verhaal kan halen op alle vermogensbestanddelen van de schuldenaar, tenzij de wet of een overeenkomst anders bepaalt (art. 3:276 BW). Deze uitzondering op dat beginsel is specifiek voor het auteursrecht en geldt niet voor enig ander IE-recht. Vanuit een vermogensrechtelijk perspectief is deze ongelijke behandeling van IE-rechten niet te verklaren. Indien een auteursrecht door de maker eenmaal is overgedragen dan

geldt deze uitzonderingspositie bovendien ook niet voor de rechtverkrijgende auteursrechthebbende. Alleen die auteursrechten die bij de schuldenaar zelf ontstaan zijn, profiteren van de beslagexceptie.

De auteursrechtelijke beslagexceptie beschermt dus niet het auteursrecht tegen de mogelijkheid van beslag, maar beschermt enkel de oorspronkelijke auteur tegen ingeroepen auteursrecht zelf. Die beschermde status deelt het auteursrecht in handen van de auteur met diens beddengoed en gereedschappen, welke op grond van art. 447 en 448 Rv evenmin in beslaggenomen kunnen worden.

De beslagexceptie ziet ten tweede op auteursrechten die na het overlijden van de maker tot het vermogen van een erfgenaam of legataris van de maker zijn gaan behoren en betrekking hebben op nog niet openbaar gemaakte werken.

De faillissementsexceptie

Een faillissement is per saldo een collectief beslag ten behoeve van de gezamenlijke crediteuren. Daarmee vallen de door art. 2(3) Aw van beslag uitgezonderde auteursrechten in beginsel ook buiten het faillissementsbeslag. De wetgever van 1912 was consequent en liet dan ook gelijktijdig met het introduceren van de Auteurswet 1912 in art. 21 Fw opnemen dat 'het auteursrecht in de gevallen, waarin het niet vatbaar is voor beslag' buiten het faillissement blijft.

Vanuit een vermogensrechtelijk perspectief is deze ongelijke behandeling van IE-rechten niet te verklaren

De consequentie hiervan is dat die auteursrechten daarmee ook buiten de jurisdictie van de curator vallen. De curator kan dus niet rechtsgeldig over die auteursrechten beschikken, en ze dus niet overdragen of licenties daaronder verlenen. De door de gefailleerde met die auteursrechten gegenereerde revenuen – zoals koopsommen of royalty's – vallen overigens wel in de boedel. Dat zijn vermogensbestanddelen die gedurende het faillissement worden verworven, waarvoor art. 20 Fw bepaalt dat die binnen het faillissement vallen.⁴

De ratio van de auteursrechtelijke beslagexceptie

Welk probleem wil art. 2(3) Aw nu oplossen? In de literatuur wordt er op gewezen dat dit vooral ziet op het beschermen van de auteur tegen aantasting van zijn persoonlijkheidsrechtelijke belangen.⁵

Dat ziet dan bijvoorbeeld op het feit dat de auteur over de eerste openbaarmaking van zijn werk kan beslissen, ofwel kan bepalen of zijn werk voor publicatie c.q. exploitatie gereed is. Tegen een op die gronden gebaseerde – en tot die situatie beperkte – beslagexceptie lijken op zich geen zwaarwegende bezwaren te bestaan, wanneer die eerste publicatie inderdaad enkel op grond van dergelijke overwegingen door de auteur wordt tegengehouden. Daarbij laat zich ook voorstellen dat een kwaadwillende crediteur of uitgever anders misbruik van beslagrecht zou kunnen maken door via een beslag op het auteursrecht de auteur de mogelijkheid te ontnemen om zelf te kunnen beslissen of een werk al dan niet voor publicatie geschikt is. Dit speelt overigens alleen bij een beperkt aantal auteursrechtelijke werken, zoals ongepubliceerde manuscripten van gerenommeerde schrijvers. Voor alle overige werken zal gelden dat de rechthebbende maar een beperkt belang heeft om zich tegen openbaarmaking en exploitatie te verzetten. Daarbij zal in de praktijk eerder spelen dat de vooruitzichten op een rendabele exploitatie van een geëxploiteerd werk in de meeste gevallen uiterst somber zullen zijn.

Geconstateerd dient te worden dat art. 2(3) Aw dit mogelijk te billijken doel op indrukwekkende wijze voorbij schiet, omdat het niet beperkt is tot auteursrechten op nog niet openbaar gemaakte werken. Die beperking geldt alleen voor aan erfgenamen en legatarissen toekomende auteursrechten op nog niet openbaar gemaakte werken. Wanneer auteursrechten echter onderdeel zijn van het vermogen van de maker zelf en die maker nog in leven is – of eenvoudigweg niet kan overlijden omdat die maker

Art. 2(3) Aw schiet dit mogelijk te billijken doel op indrukwekkende wijze voorbij

een rechtspersoon is – laat art. 2(3) Aw er geen misverstand over bestaan dat de beslagexceptie gewoon van toepassing is. Opmerkelijk is vervolgens dat de wetgever van 1912 ook van oordeel was, dat wanneer eenmaal overgedragen auteursrechten vervolgens opnieuw door de eerste auteursrechtelijke rechthebbende worden verworven, die auteursrechtelijke rechthebbende ook weer van de beslagexceptie dienen te profiteren. De in het Voorlopig Verslag gesuggereerde vervanging van de frase 'hetwelk toekomt aan den maker van het werk' door 'zoolang het door den maker niet aan een ander is overgedragen', werd om die reden in de Memorie van Antwoord niet overgenomen.⁶

Daarmee wordt voor het auteursrecht – in scherpe tegenstelling tot alle andere IE-rechten – een 'vrijzone' gecreëerd binnen het vermogen van de originele auteursrechtelijke rechthebbende. Daarbij laat zich vervolgens ook eenvoudig allerlei misbruikscenario's voorstellen, die vervolgens niet eenvoudig juridisch te beteugelen zijn. Het zullen immers ook met name de auteursrechten op de al wel openbaar gemaakte en geëxploiteerde werken zijn, die voor crediteuren enig reëel uitzicht bieden op verhaal voor hun vorderingen, en het is voor die rechthebbende dan ook zeer aantrekkelijk en verleidelijk als hij juist die vermogensbestanddelen aan verhaal door zijn crediteuren kan onttrekken.

De wetsgeschiedenis van de beslagexceptie (1881 – 1912)

Alle fraaie overpeinzingen over de mogelijke onderbouwing van de auteursrechtelijke beslagexceptie ten spijt, moet geconstateerd worden dat de beslagexceptie zijn bestaan eigenlijk niet aan dergelijke bespiegelingen te danken heeft.

Art. 2(3) Aw vormt de in 1912 afgezwakte versie van de in de Auteurswet van 1881 opgenomen algehele beslagexceptie voor auteursrechten, ongeacht wie de rechthebbende daarvan was. In het ontwerp voor die Auteurswet 1881 was niet voorzien in enige beslagrestrictie.⁷ In het Voorlopig Verslag is vervolgens te lezen dat 'de meeste leden meenden dat het niet wenschelijk was beslag op

Auteur

1. Prof. dr. Th.C.J.A. van Engelen is hoogleraar Industriële Eigendom bij het CIER/ Molengraaff Instituut van de Universiteit Utrecht en advocaat bij Ventoux.

Noten

2. Kamerstukken 2011/12, nummer 33 308, nummer 1 (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33308-1.html>).

3. Kamerbrief aanpak faillissementsfraude d.d. 27 november 2012: [\[overheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2012/11/27/kamerbrief-aanpak-faillissementsfraude.html\]\(http://overheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2012/11/27/kamerbrief-aanpak-faillissementsfraude.html\).](http://www.rijks-</p></div><div data-bbox=)

4. Zie: Spoor/Verkade/Visser, 2005, nr. 9.10; Polak, *Faillissementsrecht*, 2008, p. 54-56; Verkade, 2009, *T&C IE*, Auteurswet, art. 2, aant. 7; Wessels, 2012, nr. 2124.

5. Zie noot 2.

6. Voorlopig Verslag, Handelingen der Staten-Generaal, Bijlagen, *Kamerstuk 227*, nr. 4, p. 18 en memorie van antwoord, Handelingen der Staten-Generaal, Bijlagen,

Kamerstuk 227, nr. 5, p. 32. Te raadplegen op Staten-Generaal Digitaal onder respectievelijk: http://resource.sgd.kb.nl/SGD/19111912/PDF/SGD_19111912_0001057.pdf en http://resource.sgd.kb.nl/SGD/19111912/PDF/SGD_19111912_0001058.pdf. De door Komen/Verkade (*Compendium van het auteursrecht*, 1970, p. 24) geponeerde nog niet overgedragen auteursrecht vindt dus geen steun in de wetsgeschiedenis. Dat

laat onverlet dat ik het met die stelling gaars eens ben, en deze stelling door Verkade ook consequent is ingenomen: Spoor/Verkade/Visser, *Auteursrecht*, 2005, nr. 9.10; Verkade, 2009, *T&C IE*, Auteurswet, artikel 2, aant. 7. Zo ook: *Kort Begrip van het intellectueel eigendomsrecht*, 2011, nr. 529.

7. Bijlage van de *Nederlandsche Staatscourant 1877-1878*, nummer 25.1, p. 4. Te vinden op Staten-Generaal Digitaal: http://resource.sgd.kb.nl/SGD/18771878/PDF/SGD_18771878_0000337.pdf.

auteursrecht toe te laten, doch zouden gaarne de meening van de Regeering omtrent dit punt vernemen. De regering volstond vervolgens met de opmerking dat zij zich ‘vereenigt [...]met het gevoelen der “meeste leden” dat het niet wenschelijk is, beslag op het auteursrecht toe te laten.’⁸ Art. 9 van de Auteurswet 1881, luidde vervolgens: ‘Het auteursrecht wordt beschouwd als eene roerende zaak. Het is vatbaar voor gehele of gedeeltelijke overdracht en gaat over bij erfopvolging. Het is niet vatbaar voor beslag.’⁹

De Auteurswetgever van 1912 kon zich vervolgens niet meer vinden in deze uit 1881 stammende algehele beslag-exceptie. Het op 9 februari 1912 ingediende wetsontwerp nam daar direct afstand van en in het eerste wetsontwerp is art. 2(3) Aw al in zijn huidige vorm te vinden.¹⁰ In de Memorie van Toelichting is te lezen dat de overgebleven beslag-exceptie slechts een beperkt persoonlijkheidsrechtelijk getint doel diende: ‘Immers de maker behoort gevrijwaard te zijn tegen gedwongen afstand van de ideële bevoegdheden, aan het auteursrecht verknocht.’¹¹ De sceptische stemmen in het Voorlopig Verslag, die geen grond zagen voor deze uitzondering op het beginsel dat schuldeisers zich op het gehele vermogen van een schuldenaar kunnen verhalen, konden de regering echter niet vermurwen. De regering benadrukte vooral dat dit al een stap in de goede richting was ten

opzichte van het bestaande regiem van de Auteurswet van 1881. Art. 2(3) Aw werd uiteindelijk zonder veel debat aangenomen. Aan de gelijktijdige uitsluiting van deze auteursrechten van de faillissementsboedel door wijziging van art. 21 Fw werden verder ook geen woorden vuil gemaakt.

Geconstateerd kan worden dat art. 2(3) Aw van de aanvang af een weeffout bevat, doordat het artikel zijn doel – bescherming van persoonlijkheidsrechtelijke aanspraken van de auteur – ver voorbij schiet. De reden dat het te ruim geformuleerd is, is vooral te verklaren tegen de achtergrond van de nog ruimere exceptie in de wet van 1881. Dat laat echter onverlet dat de huidige auteursrechtelijke beslagexceptie niet kan bogen op een deugdelijke onderbouwing van zijn noodzaak en dat het artikel evident een te ruime reikwijdte heeft.

Bovendien rijst de vraag wat men destijds met ‘gedwongen afstand van de ideële bevoegdheden’ bedoelde, aangezien de persoonlijkheidsrechten van art. 25 Aw niet overdraagbaar zijn. Die rechten blijven dus altijd bij de auteur en kunnen ook niet door een beslag getroffen worden. Per saldo resteert dan alleen het persoonlijkheidsrechtelijk getinte recht van de auteursrechthebbende om eenmalig te beslissen of een werk überhaupt openbaar gemaakt mag worden, het zogeheten ‘droit de publication’.¹²

Persoonlijkheidsrechtelijke belangen laten zich bij een reeks instructies aan een machine moeilijk voorstellen

Zodra hij daar eenmaal toe heeft besloten, lijkt dat persoonlijkheidsrechtelijke onderdeel van het openbaarmakingsrecht te zijn uitgeput en blijven nog slechts de louter commerciële exploitatierechten over. Daarvan valt niet goed in te zien waarom die niet gewoon beslagen zouden kunnen worden, zoals dat ook voor alle andere IE-rechten geldt.

Literatuur

In de literatuur is art. 2(3) Aw na 1912 vervolgens nogal 'ijzig' ontvangen en hebben alle schrijvers de impact ervan getracht in te dammen tot zijn persoonlijkheidsrechtelijke gronden.¹³

Daarbij stonden een aantal auteurs met name kritisch tegenover de toepasselijkheid van de beslagexceptie op auteursrechten, die toebehoren aan werkgevers (art. 7 Aw) of rechtspersonen (art. 8 Aw), waar persoonlijkheidsrechtelijke aspecten geen rol lijken te spelen.¹⁴

De auteursrechtelijke bescherming van computerprogramma's, waar sinds de Softwarerichtlijn van 1991 niet meer aan viel te ontkomen, heeft ook aanleiding gegeven tot kritische kanttekeningen bij het van toepassing zijn van de beslagexceptie op auteursrechten op software.¹⁵ Persoonlijkheidsrechtelijke belangen laten zich bij 'een reeks instructies aan een machine' immers moeilijk voorstellen. Daar staat tegenover dat software evident een belangrijk vermogensbestanddeel van een onderneming is en dus ook niet goed valt in te zien dat dit vermogensbestanddeel niet gewoon tot verhaal door crediteren zou behoren te dienen.

Van Nispen ging in 2002 een stap verder en bepleitte de afschaffing van de beslagexceptie voor alle werken die door de maker openbaar zijn gemaakt.¹⁶ Daarmee schroeft hij de reikwijdte van de beslagexceptie naar mijn oordeel terecht terug tot datgene wat de auteurswetgever in 1912 beoogde. Dat is, zoals in de memorie van toelichting aangegeven, het vrijwaren van de auteur tegen 'gedwongen afstand van de ideële bevoegdheden, aan het auteursrecht verkocht', zoals Van Nispen ook memoreerde.¹⁷

Het wetsontwerp Auteurscontractenrecht 2012

In het wetsontwerp Auteurscontractenrecht wordt aan art. 2 Aw een nieuw lid 5 toegevoegd dat bepaalt dat de beslagexceptie niet van toepassing is op een maker als bedoeld

in art. 7 en 8 van de Auteurswet.¹⁸ Dat zijn dus de werkgever of een rechtspersoon, de zogeheten fictieve makers. In de Memorie van Toelichting wordt dit onderbouwd met de opmerking: 'gelet op de achterliggende gedachte bij deze bepalingen dat de natuurlijke maker moet worden beschermd, ligt het voor de hand te bepalen dat de fictieve maker er geen beroep op kan doen.'¹⁹

De hiervoor uiteengezette wetsgeschiedenis van de beslagexceptie van art. 2(3) Aw leert dat de stelling dat deze bepaling alleen natuurlijke makers beoogt te beschermen, niet helemaal correct is. De bepaling beoogt het persoonlijkheidsrechtelijke recht van de auteur om tot eerste openbaarmaking te kunnen besluiten te beschermen. Dat recht komt zowel aan 'fictieve makers' als aan 'natuurlijke makers' toe.

De tekst van het wetsontwerp lijkt vooral ingegeven door het advies van de Commissie Auteursrecht van 14 oktober 2010.²⁰ Die Commissie achtte het raadzaam om de beslagexceptie te beperken tot natuurlijke makers met de overweging dat zij geen reden kon bedenken "waarom het auteursrecht van fictieve makers, zoals werkgevers, niet vatbaar zou kunnen zijn voor beslag." De Commissie meende overigens ook dat wanneer de wetgever mocht besluiten om de regeling van het fictief makerschap in het onderhavige voorontwerp te betrekken, dit nog wel grondig diende te worden uitgewerkt.

Op het eerste gezicht lijkt het recht tot eerste openbaarmaking bij een natuurlijke persoon gevoeliger te liggen dan bij een werkgever of rechtspersoon, maar dat blijkt bij nader inzien maar een eerste indruk. De werkgever van art. 7 Aw kan bijvoorbeeld evenzeer een natuurlijk persoon zijn, en dan valt moeilijk in te zien waarom het auteursrecht dat hij als werkgever heeft wel beslagen kan worden en het auteursrecht dat hij wellicht zelf – bijvoorbeeld als co-auteur met de betreffende werknemer – heeft gegenereerd van beslag is uitgezonderd. Het enkele feit dat een natuurlijke persoon een auteursrecht in de hoedanigheid van werkgever heeft verworven, lijkt in dit opzicht een behoorlijk willekeurige en weinig doordachte scheidslijn op te leveren. Indien de auteursrechthebbende een rechtspersoon is valt bovendien ook niet goed in te zien waarom die rechtspersoon er niet ook een groot belang bij heeft om over eerste

8. Handelingen der Staten-Generaal, Bijlagen, 1880-1881, nummer 15.1, p. 4. Te vinden op Staten-Generaal Digitaal: http://resourcessgd.kb.nl/SGD/18801881/PDF/SGD_18801881_0000336.pdf.

9. Handelingen der Staten-Generaal, Bijlagen, 1880-1881, nummer 15.2, p. 4. Te vinden op Staten-Generaal Digitaal: http://resourcessgd.kb.nl/SGD/18801881/PDF/SGD_18801881_0000337.pdf.

10. Handelingen der Staten-Generaal, Bijlagen, 1880-1881, nummer 227.2, p. 1. Te

vinden op Staten-Generaal Digitaal: http://resourcessgd.kb.nl/SGD/19111912/PDF/SGD_19111912_0001055.pdf.

11. Handelingen der Staten-Generaal, Bijlagen, 1880-1881, nummer 227.3, p. 7. Te vinden op Staten-Generaal Digitaal: http://resourcessgd.kb.nl/SGD/19111912/PDF/SGD_19111912_0001056.pdf.

12. Spoor/Verkade/Visser, 2005, nr. 7.10.

13. Zie bijvoorbeeld: De Beaufort, 1932, p. 36; Komen/Verkade, 1970, p. 24; Gerbrandy, 1988, p. 33; Spoor/Verkade/Visser,

2005, nr. 9.10; Verkade, 2009, T&C IE, Auteurswet, art. 2, aant. 7. Kort Begrip, 2011, nr. 529.

14. Zie: De Beaufort, 1932, p. 39; Van der Klaauw-Koops, WPNR 5936 (1989), p. 662; Spoor, BIE 1990, p. 362; Maeijer, BIE 1990, p. 352; Spoor/Verkade/Visser, 2005, nr. 9.10.

15. Zie: Hugenholtz/Spoor, 1987, p. 43; De Savornin Lohman, NJB 1988, p. 900; Thole, Computerrecht 1988, p. 69; Spoor, BIE 1990, p. 362.

16. Van Nispen, Tvl 2002, p. 272.

17. Zie hiervoor en noot 10.

18. Kamerstukken 2011/12, nummer 33 308, nummer 2 (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33308-2.html>).

19. Kamerstukken 2011/12, nummer 33 308, nummer 3, p. 11 (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33308-3.html>).

20. Te vinden op: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/10/14/commissie-auteursrecht-advies-voorontwerp-acr.html>.

openbaarmaking te mogen beslissen, bijvoorbeeld bij een film, theaterproductie of computerprogramma.

Beslagexceptie of persoonlijkheidsrecht?

De geschiedenis leert dat de wetgever van 1912 per saldo het recht tot eerste openbaarmaking wilde beschermen. De rechtsliteratuur laat zien dat het 'communis opinio' is dat een verdergaande reikwijdte voor de beslagexceptie dan de bescherming van dit persoonlijkheidsrechtelijke belang niet op zijn plaats is. Tegen die achtergrond is het dan ook zaak om de beslagexceptie in art. 2 nu zo te wijzigen dat alsnog gedaan wordt wat de wetgever van 1912 ten onrechte verzuimd heeft te doen.

De wetgever van 1912 wilde per saldo het recht tot eerste openbaarmaking beschermen

Dat is met name – zoals *Van Nispen* aangaf – de beslagexceptie beperken tot auteursrechten op niet openbaargemaakte werken. Als men dan met de Commissie Auteursrecht van oordeel is dat er geen goede redenen zijn om aan fictieve makers een beslagexceptie te gunnen, dan dient men de beslagexceptie nog verder terug te schroeven tot niet openbaargemaakte werken van natuurlijke makers.

Auteursrecht ziet echter zowel op werken waarin persoonlijke overwegingen van de auteur doorklinken als op computerprogramma's, die vooral bestaan uit adequaat geordende 'bits & bytes'. Met name bij die categorie van werken laat zich moeilijk voorstellen welk persoonlijkheidsrechtelijk belang van een natuurlijk maker er mee gemeoid is dat hij de openbaarmaking c.q. distributie van het programma per definitie zou moeten kunnen tegengaan. Hetzelfde laat zich overigens ook bij veel andere werkcategorieën voorstellen, waarbij het als regel redelijk willekeurig kan zijn of een werk al dan niet openbaar gemaakt zal worden en zeker niet per definitie persoonlijkheidsrechtelijke belangen van de natuurlijke maker in het geding zijn.

Het hanteren van een beslagexceptie lijkt dan ook een paardenmiddel om dit persoonlijkheidsrechtelijk belang te beschermen. Het komt mij voor dat dit persoonlijkheidsrechtelijk belang beter opgelost kan worden op de daarvoor in de wet ingeruimde plek. Dat is bij de persoonlijkheidsrechten van art. 25 Aw, waaraan kan worden toegevoegd dat een natuurlijke maker zich kan verzetten tegen de eerste openbaarmaking van het werk, tenzij dat verzet in strijd zou zijn met de redelijkheid. Daarbij kan de wetgever dan overigens tegelijkertijd de vraag stellen (en beantwoorden) of niet voor meer van die persoonlijkheidsrechten van art. 25 Aw dient op te gaan dat die alleen voor natuurlijke makers hebben te gelden.

Faillissementsexceptie

In 1912 is door de wetgever niet separaat stilgestaan bij de vraag of de beslagexceptie ook met zich dient te bren-

gen dat auteursrechten buiten het faillissement dienen te blijven.²¹

De beslagexceptie dient te voorkomen dat de auteursrechthebbende al te eenvoudig 'onteigend' kan worden door een gewiekste individuele crediteur. Situaties waarin er sprake kan zijn van vergaande disproportionaliteit of willekeur, om niet te spreken van misbruik van recht, laten zich daarbij eenvoudig voorstellen. Dat de niet bedrijfs- of beroepsmatig optredende auteursrechthebbende bescherming tegen een gehaaide individuele crediteur wordt geboden, lijkt dan eventueel een redelijk doel te kunnen dienen.

Indien die auteursrechtrethebende echter een schare van crediteuren in het leven heeft weten te roepen en een algeheel beslag op zijn vermogen vereist is om die crediteuren ordentelijk te kunnen voldoen, dan valt niet goed in te zien waarom dan nog een uitzonderingspositie voor zijn auteursrechten op zijn plaats is.

De praktijk leert dat de bescherming van crediteuren tegen dubieuze schuldenaren en faillissementsfraude een groot maatschappelijk probleem is. Daarvan merkte de minister in zijn brief van 27 november 2012 over de aanpak van faillissementsfraude op dat dit het vertrouwen in het handelsverkeer ondermijnt, de concurrentieverhoudingen verstoort en voor grote financiële schade bij benadeelde partijen zorgt.²² Dat zijn grote maatschappelijke belangen waarvoor de individuele belangen van auteurs best mogen – en behoren te – wijken.

Conclusie

Het auteursrecht is per saldo een IE-recht als alle anderen. Ook bij het octrooirecht, het modelrecht en het recht van de uitvoerende kunstenaar spelen persoonlijkheidsrechtelijke belangen een rol, maar de wetgever heeft er sinds 1912 consequent voor gekozen die rechten geen 'status aparte' te geven. Schuldeisers kunnen die rechten individueel in beslag nemen, dan wel collectief uitwinnen binnen de kaders van een faillissement.

De 'status aparte' voor het auteursrecht is terug te voeren op een weinig doordachte algehele beslagexceptie in de Auteurswet 1881, die de wetgever in 1912 al aanzienlijk heeft ingeperkt. Zowel de aard van de auteursrechtelijk beschermde werken en het economisch belang van het auteursrecht is sinds 1912 drastisch veranderd, met de introductie van radio (1919), televisie (1951) en het world-wide-web (1991). Alle reden dus om het auteursrecht en de auteursrechthebbende anno 2013 als een volwassen vermogensrecht en dito rechthebbende te gaan behandelen. Gelet op het feit dat het auteursrecht een belangrijk juridisch fundament vormt voor belangrijke economische sectoren als ICT en media, is er dan ook alle reden om een gelijke behandeling van vermogensbestanddelen te realiseren. Het auteursrecht van de Auteurswet van 1912 verdient 100 jaar later een andere plaats in het vermogens- en beslagrecht dan het beddengoed en de kleding van de geëxecuteerde of het gereedschap van 'werklieden', waarmee het nu nog gelijkgeschakeld wordt. •

21. Kamerstukken 2011/12, nummer 33 308, nummer 3, p. 14 (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33308-3.html>).

22. Kamerbrief aanpak faillissementsfraude: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2012/11/27/kamerbrief-aanpak-faillissementsfraude.html>.